Երևանի Ս. Լիսիցյանի անվան թիվ 34 հիմնական դպրոցի

Վերապատրաստման դասընթացների մասնակցության ավարտին ներկայացված

ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ՆԶՊ ուսուցիչ `   Սեմյոն Շալվայի Բաբայանի

"Զինղեկի կողմից դաստիարակության պլանավորումը ` առարկայական չափորոշիչներին համապատասխան" ԹԵՄԱՅՈՎ

Երևան 2023 թ

Զինղեկի կողմից դաստիարակության պլանավորումը ` առարկայական չափորոշիչներին համապատասխան

Ներածություն

Ուսուցման կամ դասիրակության դիդակտիկ խնդրի, ցանկացած հարցի, "բաժնեմասերի" և այլն ընդհանուր դիդակտիկայի տեսակետից ուսնասիրության առարկա դառձնելու համար, անհրաժեշտ հիմնվել պետության կողմից որդեգրված գաղափարախոսության, ազգային գաղափարախոսության տեսլականները ըստ թեմատիկ պլանի բաժինների բաշխման ու միջոցառումների դիտարկման առանցքով:

Աշխատության մեջ հեղինակը մեծ ուշադրություն է դարձրել դաստիարակության հետ շախկապված "առժեք –մեծությունների" վրա , դրանով իսկ ձգտելով ու փորձելով դառձնել աշխատանքը պիտանի արդի պայմաններին համապատասխան, վերիանելով չշոշաձված" հանգամանքներ , գործոններ: Ըստ ինձ, հետագայում անհրաժեշտ է խրախուսվի պետականորեն ու գիտականորեն հնչեցված մոտեցումների փոփոխությունները դաստիարակության ռեգիոնալ ու մասնավորապես մեր երկրին բնորոշ առանձնահատկությունների հետ , զերծ մնալ 'կլասսիկ" սկզբունքներից , որոնց ներգործությամբ մենք ներկայումս պարտվում ենք հակառակորդին` բորոյահոգեբանական վիճակի իջեցման պարագայում: Ու հեն դրա համար հիմնական մասում կարտացոլեմ ռազմական դոկտրինայի տեսակները տարբեր երկների համար , որոնցից պետք է գիտականորեն ընգրկել մեր երկրի տոկունության բանքաձևը

Մինչ դաստիարակության մեթոդների ու սկզբունքների, ձևերին անդրադառնալը մշտապես պետ է հիշել անձնական օրինակի դաստիրակության մեթոդի առժեքի մասին ` անձամբ ցուցադրելով արտաքին տեսքի անձնական կոկիքյունը ու շարային կեցվածքի ձգվածություն, դրանով իսկ ծառայելով աշակերտների համար որպես բարձր կարգապահության և կատարողականության էտալոն

Ուստի տվյալ հարցը հիմնարար լուծում տալու համար պետք է, ի սկզբանե , ռազմահայրենասիրական դաստիարակության և և ընդհանրապես դաստիարակության ու կարգապահության սկզբունքները հաշվի առնելով

I. Հիմնական մաս

Մինչ դաստիարակության պլանավորումը բուն հարցը ուսումնասիրելը անհրաժեշտ է նախապես վերհիշել այս աշխատանքին առընչվող բախկացուցիչ տարրերի սահմանումները ,"մեծությունները" , դրանց փոխադարձ կապակցվածությունը ու փոխգործակցությունը , քանի որ միայն այդ դեպքում կարելի է հասնել սպասելի արդյունքներին

Նախ և առաջ վերհիշենք դասիրակության , զինվորական դաստիարակության, զինվորական մանկավարժության ու զինվորական կարգապահության հիմքերը , անդրադառնալով զինվորական մանկավարժությանը ուսուցման ու դաստիարակության մեթոդներին ձևերին ու մոթոդներին՝ դրանց տարբերությանը ու նմանությանը , անելով հստակ հետևություններ:

1.1. Ինչպես գիտենք, զինվորական դաստիարակությունը ձևավորում է հատկանիշներ , որոնք անհրաժեշտ են ժամանակակից մարտում / մասնավորապես ՍՌՏ –ին տիրապետելու համար/: Միաժամանակ դաստիարակությունը դա զինծառայողի **կամքի , զգացումների, գիտակցության** վրա նպատակասլած համակարգված ներգործությունն է , նպատակ ունենալով նրա մեջ ձևավորելու մարդկային -բարոյական վսեմ հատկանիշներ:

1.2. Հենց այդ հատկանիշները կքնորոշեն մարդու վարքագծի նպատակահարմարությունը , ինչպես նաև նրա ճիշտ վերաբերմունքը ծառայության նկատմամբ

1.3. Զինվորական դաստիարակության նպատակն է ՝ **անձնակազմի համախմբումն է ու մարտական պատրաստության ապահովումն է** խնդիրների կատարման ընթացքում

1.4. Զինվորական դաստիարակության առանձնահատկություններն են ՝ միասնականությունը, որոշակիությունը ու անհատական մոտեցումը: Անհատական դաստիարակչական աշխատանքների սկզբունքներն են ՝ 1. **Ամենօրյա հոգատարություն** յուրաքանչյուրի հանդեպ, 2. **Աշխատանքի օպերատիվություն՝** ցանկացած իրադրությունում զանցանքի հանդեպ արագ արձագանքում 3. **Նպատակաուղղվածություն** դաստիարակչության որոշ խնդիրների լուծման գործում, 4. **Անհատական ներգործության** պլանավորում, 5. **Չափի զգացումը պահպանելը՝** թերությունները վերացնելիս ու վերհանելիս,

հենվելով դրական հատկանիշների վրա, դրանով իսկ աշակերտի հանդեպ ցուցաբերելով **կոնկրետ վերաբերմունք**

1.5. Զինվորական դաստիարակության ուղղությունները են ՝ 1. ընտանեկան, հասարակական աշխատանքային, 2. քաղաքական իրավական, 3. մտավոր ֆիզիկական, բարոյահոգեբանական, ռազմահայրենասիրական

1.6. Միևնույն ժամանակ զինվորական դաստիարակությունը իրականացվում է ամբողջ ծառայության ընթացքում նպատակասլաց ՝ ծառայության ու հասարակական գործնեության ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ՝ կոլեկտիվում և կոլլեկտիվի միջոցով , տարբերակված ու անհատական մոտեցմամբ , ենթակաների նկատմամբ **պահանջկոտության, հոգատարության, հարգանքի** զուգակցմամբ , հենվելով զինծառայողների դրական կողմերի վրա

Հիմա անդրադառնանք զինվորական կարգապահությանը:Ինչպես գիտենք, զինվորական կարգապահությունը դա օրենքներով , զինվորական կանոնագրքերով և պետերի հրամաններով սահմանված կարգուկանոնի խստիվ և ճշգրիտ կատարումն է բոլոր զինծառայողների կողմից: Այն ձեռք է բերվում՝

1.1. **Պարտականությունների և զինվորական կարգապահության պահանջների, ներքին կարգուկանոնի** կատարմամբ

1.2. Մարտական պատրաստականության **հստակ կազմակերպմամբ** ու անհրաժեշտ նյութատեխնիկական ու կենցաղային պայմանների ստեղծմամբ

1.3. **Ենթակաների նկատմամբ խիստ լինելով ,** հարգելով արժանապատվությունը , հենվելով դրական հատկանիշների վրա

1.4. **Կիրառելով համոզման և հարկադրանքի մեթոդները** , հենվելով կոլլեկտիվի ու զինծառայողների դրականի վրա: Դա չի բացառում հարկադրանք նրանց նկատմամբ ով չի բացառում նրանց հանդեպ , ով ոչ բարեխղճորեն է վերաբերվում զինվորական պարտքի , ծառայության ու պարտականությունների նկատմամբ

1.5. Զինվորական դաստիարակությամբ զինծառայողների մոտ դաստիարակվում են ՝ 1. բարձր հատկանիշներ, անձնական պատասխանատվություն, 2. հրամանատարներին գիտակցաբար ենթարկվելու պահանջը

Իսկ հիմա եկեք դիտարկենք ստորաբաժանման կողմից սպասվող կարողությունների աճը սպասարկող գործոնները: Դրանք կախված են գործակիցներից , որոնք զգալիորեն ազդում են խնդրի կատարման վրա և

որոնք և կախյալ են զինվորական կարգապահությունից : Այդպիսի գործակիցներն են `

1. Մարտական պատրաստության գործակիցը , որի պարագայում կարգապահությունը ունի նախադրյալ և նպաստող ազդեցությունը
2. Ղեկավարման գործակից, որը հավասարապես ազդում է և զենքի կիրառելիության արդյունավետության և ստորաբաժանման "ղեկավարելիության" վրա
3. Մասնակցության գործակիցը , որով պայմանավորվում է տվյալ ՍՌՏ կամ ստորաբաժանման մասնակցումը, փոխգործակցումը հիմնական ուժերի հետ

Ամփոփելով այս աշխատանքին վերաբերելի հնարավոր գործոնների դիտարկումը անցնենք զինվորական մանկավարժությանը: Զինվորական մանկավարժությունը դա գիտություն է մարդու ձևավորման, ուսուցման , կրթության դաստիարակության մասին,որը պատրաստում է անձին գործնեությանը, որի հիմքում դրված եմ անձի ձևավորման առանձնահատկությունները: Դրանք են `1. հոգեբանական,2.կամայական,3.բարոյական,4.մտավոր:

Զինվորական մանկավարժության խնդիրներն են

1. Համախմբել,հիասնական և կառավարելի դառձնել,
2. Կարգապահության ամրապնդում,
3. Կառավարել միջանձնային , բարոյահոգեբանական ոգին
4. Անընդատ ճշտել դաստիարակության ու ուսուցման սկզբունքները

Հիմա անցնենք ուսուցմանը: **Հայտնի են ուսուցման հետևյալ բախկամասերը ` Նպատակը , Մեթոդը ու Ձևը**: Մասնավորապես` նպատակը որոշում է գործնեության որոշակի տեսակի ձևավորումն է , մեթոդը ` նպատակի հասնելու եղանակն է , իսկ ձևը ` պարապմունքի տեսակներն են:

Նպատակը կախված է ուսուցանողից ուսուցանողից և որոշիչ է ուսուցման բովանդակության համար , այն թելադրում է դիդակտիկ խնդիրը , որն և որոշում է տվյալ առարկայի մանկավարժական համակարգը: Դրանք բոլորն կախված են ուսուցանվողների մակարդակից: Ըստ այս բանաձևի կարելի է բաշխել հետյալ հաջորդականությունը` դաստիարակություն- ուսուցում – կրթություն:

Զինվորական մանկավարժության հիմքերն են ՝ **փիլիսոփայությունը , զինվորական հոգեբանությունը , անձի նյարդային համակարգը ու խառնվածքի** տեսությունը: Հարկավոր է նշել որ խառնվածքի և կենսակերպի հիմման վրա ձևավորվում են բնավորության գծերը:

1. Ուսումնասիրել բնավորությունը նշանակում է վարքագիծը տարբեր պայմաններում 4 ոլորտներում ՝

1.1. Վերաբերմունքը իրադրությունների նկատմամբ

1.2. Վերաբերմունքը ծառայության նկատմամբ

1.3. Վերաբերմունքը իր նկատմամբ

1.4. Վերաբերմոքւնքը այլ մարդկանց նկատմամբ

Դրանով որոշվում է անձի հուզական հետյալ գծերը ՝

1.1 դեպքում կամավոր,

1.2, 1.3, դեպքում կամային ,

1.4. դեպքում բարոյական:

2. Բնավորության գծերը հետևյալն են ՝

2.1. սառնասիրտ և տաքարյուն,

2.2.հակասական,

2.3.նպատակային,

2.4. ուժեղ կամ թույլ,

2.5. շփվող կամ փակ,

2.6. մելամաղձոտ,

2.7. անձնասեր,

2.8. հասարակ և այլն

Ելնելով դաստիարակության ու ուսուցման սկզբունքներից շատ կարևոր է **դրանց տարբերակումը , համընկուկը ու համատեղումը** զինվորական մանկավարժության ու դաստիրակության , առարկայական չափորոշիչներին համապատասխան **զինղեկի կողմից դաստիարակության պլանավորման ընթացքում՝** դրանց կիրառման գործում:

ՀՀ	Դաստիարակության սկզբունքները	Ուսուցման սկզբունքները
1.	Նպատակասլածությունը, համաձայնեցումը և միասնականությունը	Դիտողականությունը ու հաջորդականությունը : Մատչելի, համակարգված և համալիր մոտեցում
2.	Դաստիարակությունը զինվորական և հասարակական գործնեության ընթացքում կոլլեկտիվում և կոլեկտիվի միջոցով	Ուսուցման գիտական մոտեցում և մակարդակ , ակտիվություն
3.	Զինվորի նկատմամբ ՝ պահանջկոտություն և հոգատարություն , անձնական առժանապատվությունը հարգելու **զուգակցությամբ**	ԳԿՀ կայունություն ,
4.	Թերությունների նկատմամբ անհանդուրժողականություն / նրանց նկատմամբ ով ոչբարեխղճորեն են վերաբերվում զինվորական ծառայության և պարտականությունների հանդեպ	Դժվարությունների հաղթահարման ուսուցում ,
5.	Ռազմահայրենասիրական դաստիարակություն	Զինվորին սովորեցնել այն ինչ պետք է մարտի ընթացքում
6.	Տարբերակված ու անհատական մոտեցում, կիրառելով համոզմունքի և հարկադրանքի մեթոդները	Կոլլեկտիվ և անհատական մոտեցում

Ուսուցման տեսակներն են տեսական պարապմունքները, գործնական պարապմունքները, համալիր պարապմունքները , համալիր վարժությունները, հրաձգությունը և զորավարժությունը , առանձնացնելով վարժանքը մարզանքը, հրաձգությունը ու զորավարժությունը համալիր պարապմունքները ու վարժանքները: Ի տարբերություն ուսուցումից դաստիարակության սկզբունքները դա ղեկավար հիմնադրույթներ են , որոնք արտացոլում են զինծառայողների դաստիարակության գործընթացը , հադիսանալով օբյեկտիվ օրինաչափություն:

2.1.Դրա հետ մեկտեղ նշեմ որ հարկավոր է չմոռանալ աշակերտների նկատմամբ անհատական մոտեցման մասին , հիշելով որ դպրոցում կարող ես գործ ունենալ տարբեր դաստիարակության , մակարդակի , զարգացման ու պատրաստության աստիճանի աշակերտների հետ , որոնք միաժամանակ ունեն տարբեր բնավորություն, սովորություն , հագվածություն: Բացի այդ անհրաժեշտ է ուսումնասիրելառկա առաջադեմ փորձը ու կենտրոնանալ աշակերտների մոտ զինվորական կարգապահության ամրապնդման և կարգականոնի հաստատելու մեթոդները ու ձևերը , ինչպես նաև կիրառել դրանք գործնականում, առանձին շեշտը նաև դնելով աշակերտների տոկունության , խելամիտ նախաձեռնության , ընկերասիրության , ազնվության , ֆիզիկական մարզվածության ու դիմացկունության տարրերի վրա

2.2. Ներառել աշակերտների մոտ հստակ գիտակցում , որ առանց անվտանգության կանոնների հստակ կատարման հնարավոր չէ խնդիրը լուծել ` անվտանգության կանոնների խախտման դեպքում դժբախտ պատահարները նաև ազդում են զինվորների բարոյահոգեբանական վիճակի վրա: Այդ պատճառով մշտապես հարկ եղած դեպքում անհրաժեշտ է ստուգել ՍՌՏ –ն ինչպես շահագործումից առաջ , այնպես էլ դրանից հետո, տիրապետելով անվտանգության կանոնների բազմաթիվ առկա ուղեցույցները ու ցուցումները,բացատրել արգելված գործողությունների ֆիզիկական իմաստը և այն , որ հայտնաբերելով անհասկանալի երևույթին աշակերը պտի զեղծ մնա որևեցե գործողություններից ու միանգամից զեկուցի վերադասին, արգելակելով անձնակազմի մոտեցումը վտանգավոր վայրեր:

2.3.Աշակերտներին պետք է բացատրել , որ անհրաժեշտ է լինել անթերի սեփական վարքագծի մեջ` վատ վարքագիծը կարող է անդրադառնալ ամբողջ անձնակազմի վրա ,բացի այդ պետք է հարգել տվյալ ուսումնական հաստատության առկա տրադիցիաները

2.4. Հարկավոր է ներարկել աշակերտների մոտ, որ բարձր բարոյահոգեբանական հատկանիշների դաստիարակությունը, անթերի կարգապահությունը , խիզախությունը տոկունությունը , ատելությունը թշնամու հանդեպ զինվորական երդման, զինվորական կանոնադրությունների, պահանջների, հրամանատարների կարգադրությունների , ցուցումների , հրամանների անքննելի ու ճշգրիտ կատարումը անձնակազմի մոտ, ինչպես նաև սեփական զինվորական պարտքի ու ծառայողական պարտականությունների հանդեպ պատասխանատվուիթյան զգացումը ապահովում է մարտական խնդրի կատարումը

3. Ուսուցման ընթացքում հարկավոր է գիտակցել , որ ուսուցումը դա մանկավարժական գործընթաց է , ուսուցչի ղեկավարմամբ , որի ընթացքում աշակերտները ստանում են գիտելիքներ , կարողություններ, հմտություններ ու փորձ ` ստեղծվում է առանձին առժեքային համակարգ , որը և կազմում է զինվորական վարպետության հիմքը:

II. Եզրահանգում

Դաստիարակության համալիր մեթոդների կիրառումը արդի պայմաններում փոքր խմբերով , կտրուկ իրավիճակի փոփոխության փոփոխման դեպքում ` ժամանակակից մնմարտի չափորոշիչներին համահունչ: Յենց դրա համար են նախատեսված ռազմական ռեֆորմները , որոնք իրենցից ներկայացնում են պետության ռազմական կառուցման ամբողջ համակարգի որակական փոփոխությունները: Դրանք բացի ռազմական բնագավառից անմիջականորեն կամ կողմնակի ձևով կախված են պետության արտաքին քաղաքականությունից , հայեցակարգից , կաղված են ռազմական քաղաքականության մոդելից , մասնավորապես դրանք կարող են լինել ` ռազմական ուժային , ագրեսիվ հարձակողական կամ պաշտպանողական ազատական և , վեռջո կոնֆրոնտացիոն մոդելը , ոչբռնի մոդելը ու պաշտպանողական պահպանող մոդել: Ռազմական ռեֆորմները կախված են

3.1. Միջազգային կյանքում և գլոբալ ռազմաքաղաքական իրավիճակի զգալի փոփոխումներով:
3.2. Ժետության հասարակական զարգացման անցումներոից, երբ վերանայվում են հասարակության տնտեսական սոցիալ ու հոգևոր բնագավառները
3.3. Լազմական շինարարության էվոլյուցիան , երբ գալիս է շենը , երբ քանակական փոփոխումները պետք է բերեն որակականի փոփոխություններին ԶՈՒ ամբողջ կառուցվածքի մեջ:
3.4. Բնականաբար դրանք ազդում են զինվորական դաստիարակության ընդհանուր մոդելի վրա , պարտադիր ավելացնելով նրա տոկունությունը , ոչ թե հակառակը…

Առարկայական չոփորոշիչները պետք է փոփոխվեն վերոհիշյալ և ներքոհիշյալ , նաև այլ գործոնների ազդեցության տակ

Զինվորական դաստիարակության մեջ պետք է առանձնակի ուշադրություն դրվի , ստեղծված մարտահրավերների փոփոխման պարագայում "հրամանատրում առաջադրանքի միջոցով"՝ **ՀԱՄ հայեցակարգի** վրա, քանի որ ներկա պատերազմներում: ՀԱՄ հայեցակարգի համար հրամանատարը ու անձնակազմը պետք է առավելապես լինի կարգապահ , քանի որ պետք է հստակ հասկանա խնդիրը , պատկերացնի վերջնարդյունքը ու գործողության բնույթը , իսկ դա հնարավոր է միայն բարձր կարգապահության պարագայում, որտեղ անձնակազմը հստակ մեկ մարդու պես պետք է գիտակցի մարտական գործողությունների ժամանակը ու նպատակը, տեղը ու ռեսուրսները , իսկ մարտի ընթացքում պետք է կատարի իրավիճակի անընդատ վերլուծում –վերագնահատում՝ ինչ պետք է անել ունենա չափանիշներ որոշումներ ընդունելու համար, այլ ոչ թե իմանա ինչ անի: Այս տեսակի զինվորական դաստիարակության շեշտադրումներով աշակերտը պետք է հասկանա , որ վերադասի հրամանը արագ փոփոխվող իրավիճակում դրանով կենտրոնանում է արդյունքների վրա: Հրամանում նշվում է ինչ պետք է կատարել , չի նշվում գործողություններ և ինչպես դրանք կատարել: Դա էապես ազդում է մարտական խնդրի կատարման ընթացքում զինվորի գործողությունների կաշկանդվածության , պարփակվածության վրա՝ ընդ որում աշակերտների մոտ պետք է ներարկել որ նշվածը հավասարապես վերաբերվում է քաղաքացիական կյանքին , որտեղ առկա է լինում, այս դեպքում ստեղծագործական մոտեցում , հաշվի են առնվում և ալգորիթմերը և գործող չափանիշներ վերջնարդյունքը ստանալիս: Զինվորական դաստիարակության ընթացքում աշակերտները պետք է հասկանան , որ արդի պայմաններում, անցկացվում է հրամանների ապակենտրոնացման եղանակը , առաջարկելով հաջորդական՝ դիտարկում – կողմնորոշում – նպատակի որոնում – պարբերաբար ցիկլով գործողություն: Այս ամենի նպատակը մեկն է դաստիարակել ուսուցանվողների մոտ դեռ վաղ, դպրոցի աշակերտ եղած ժամանակ, որ արդի պայմաններում պետք է առժեքավորել գիտակցված գործողությունից դեպի անգիտակից գործողությունը , որը պետք է դառնա "ղեկավարվող զենքից դեպի եկավարվող պատերազմներ" կոնցեպտի մարդկային գործոն: Պետք է հիշել որ ոչ մի գործողությրնների պլան չի դիմանում հակառակորդի հետ առաջին շփմանը, քանի որ "**սպասելով** հնարավոր չի օգտվել նպաստավոր

պայմաններից ու նպատակներին": Այս ամենի գիտակցումը անհրաժեշտ են զինվորի մեջ ոչ թե ուսուցման այլ առաջնահերթ դասիարակության պարագաներում :

II. Օգտագործված գրականություն

1. "Մեթոդական ցուցումներ դասակի հրամանատարի պաշտոնում ստաժավորման մեկնած կուրսանտի համար:" L . Պրիտվորնովի ղեկարությամբ: Նովոսիբիրսկ 1988 թ:

2. "ՅՕՊ ՌԼ հետախուզման ստորաբաժանումների հաշվարկների համարների պատրաստումը:" Խմբագիր Գ. Խելիվանովա: Մոսկվա 1985

3. "Ինժեներական զորքերի սերժանտի դասագիրք:" խմբագիր ` Ն Շուրշալովա Մոսկվա 1989 թ